

В.Г. Красник

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ВУГІЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ НА СЕРЕДНЬОСТРОКОВУ ПЕРСПЕКТИВУ

Виконано аналіз сучасного стану вугільної промисловості України. Обґрунтовано необхідність формування нової державної політики й виокремлено її стратегічну роль у забезпеченні енергетичної безпеки країни.

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РЕФОРМИРОВАНИЯ УГОЛЬНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ УКРАИНЫ НА СРЕДНЕСРОЧНУЮ ПЕРСПЕКТИВУ

Выполнен анализ современного состояния угольной промышленности Украины. Обоснована необходимость формирования новой государственной политики в отрасли и выделена ее стратегическая роль в обеспечении энергетической безопасности страны.

THE MAIN DIRECTIONS OF REFORMING UKRAINE COAL INDUSTRY ON DAILY AVERAGE OUTLOOK

The analysis of current state of the coal industry of Ukraine is given. Necessity of new state policy formation in the industry is justified and its strategic role in national security of energy supply is emphasized.

ВСТУП

Вугільна промисловість, яка є однією з базових галузей національної економіки, на сьогоднішній день знаходиться в кризовому стані. Незважаючи на антикризові заходи і значну підтримку галузі з боку держави, динаміка основних показників стану державного сектора вугільної промисловості показує, що криза в галузі тільки посилюється. Майже 96% шахт понад 20 років працюють без реконструкції. Через повільну реструктуризацію галузі в експлуатації знаходиться значна кількість дрібних і середніх збиткових неперспективних шахт. Значних масштабів набув знос активної частини промислово-виробничих фондів галузі. Із семи тисяч одиниць осно-

вного стаціонарного устаткування дві третини цілком відпрацювали свій нормативний термін експлуатації і потребують негайної заміни.

Особливо загрозлива ситуація склалася в галузі після початку проведення антитерористичної операції, внаслідок чого було порушено залізничне сполучення, поставка матеріалів і обладнання на вугледобувні підприємства, значно погіршилися розрахунки за спожиту електроенергію і відвантажену вугільну продукцію. В результаті на підприємствах галузі, які знаходяться на повністю контрольованій території, за останній рік значно зменшилися обсяги видобутку вугілля і проведення гірничих виробок. Відсутність державної підтримки на часткове покриття витрат із собівартості

вугільної продукції та відсутність програми заміщення ліквідованої державної підтримки на часткове покриття витрат із собівартості готової товарної продукції іншими джерелами коштів призвели до росту заборгованості з заробітної плати та збільшенню соціальної напруги в шахтарських регіонах.

Враховуючи складну ситуацію в економіці України, держава не має можливості підтримувати збиткові підприємства вугільної промисловості. Тому забезпечення формування якісно нової державної політики у вугільній галузі є важливим фактором відновлення її стратегічної ролі у забезпеченні енергетичної безпеки країни, стимулюванні економічного зростання та підвищенні конкурентоспроможності економіки України.

При цьому основним завданням є переведення вугільної галузі на бездотаційний і самоокупний режим діяльності.

Вугільна промисловість, незважаючи на надзвичайно тяжкий сучасний стан, має величезний потенціал розвитку. Але для цього повинна реалізовуватися послідовна державна енергетична політика України на довгостроковий період, яка визначатиме, в тому числі стратегію розвитку вугільної промисловості з посиленням координуючої ролі держави у створенні належних умов та організаційно-економічного механізму реалізації політики і завдань програмних документів у цій сфері. Для реалізації стратегії необхідна державна програма реформування вугільної промисловості, яка б об'єднала у собі збалансовані організаційно-економічні заходи, спрямовані на формування ефективної структури галузі, підвищення рівня інвестиційної й інноваційної діяльності, зростання рівня конкурентоспроможності вітчизняної вугільної продукції, захист внутрішнього ринку та збільшення ролі вугілля в паливно-енергетичному балансі держави, оптимізацію державної підтримки вугільної галузі, забезпечення самоокупності видобутку вугілля та скорочення до 2020 року державної підтримки до мінімального обсягу

(тільки для цілей водовідливу та захисту навколишнього середовища).

Однією з визначальних причин незадовільного стану вугледобувних підприємств є відсутність системного підходу до реалізації державної політики у вугільній промисловості. Намагання вирішити питання, пов'язані зі зменшенням обсягів вугледобутку, збитковістю державних вугледобувних підприємств, низьким технологічним рівнем виробництва, нестачею інвестиційних коштів, без розв'язання первинних проблем, до яких належать відсутність ефективного власника, невідповідність динаміки цін на вугільну продукцію та продукцію, що використовується у вугільному виробництві, а також нестача необхідного обсягу інвестицій, до цього часу унеможливило подолання кризового стану галузі.

Тому для системного розв'язання зазначених проблем Міністерством енергетики та вугільної промисловості за участю ДП «НТЦ «Вуглеінновація» було розроблено Програму реформування вугільної промисловості на період до 2020 року, яка охоплює завдання фінансового оздоровлення державних підприємств галузі, виводу їх на конкурентоспроможний, самоокупний рівень, вирішення соціальних і екологічних проблем шахтарських регіонів.

Метою Програми є комплексне розв'язання проблемних питань функціонування вугільної галузі, реалізація системних заходів з використання її потенціалу для збільшення обсягів видобутку вугілля, підвищення ефективності і переведення вугільної галузі на бездотаційний і самоокупний режим діяльності з одночасним вирішенням екологічних і соціальних проблем шахтарських регіонів.

При розробці Програми враховувалось, що стратегічним напрямком реформування вугільної галузі є залучення стратегічних інвесторів і приватизація перспективних вугледобувних підприємств з одночасним оздоровленням шахтного фонду шляхом ліквідації (консервації) збиткових шахт. В той же час, враховуючи, що підприємства вугільної промисловості не є привабливи-

ми об'єктами для інвесторів, розглядалися також альтернативні варіанти розв'язання проблеми, основні з яких передбачають:

Перший – розвиток підприємств вугільної промисловості за рахунок приватних інвестицій і коштів від реалізації вугільної продукції без підтримки з боку держави на часткове покриття витрат із собівартості готової товарної продукції і без перехідного періоду для поетапного зменшення обсягів держпідтримки.

Перевагою такого варіанта є економія коштів державного бюджету, при цьому фінансування розвитку вугільної галузі здійснюється переважно за рахунок приватних інвестицій. Бюджетне фінансування вугледобувних підприємств протягом п'яти років спрямовується лише на захист навколишнього середовища, реструктуризацію вугільної промисловості та соціальну підтримку працівників, що вивільняються.

Негативною стороною даного варіанта є практично відсутній вплив органів державної влади на визначення обсягів видобутку власного вугілля, необхідних для забезпечення достатнього рівня енергетичної безпеки, в результаті чого можливий хаотичний розвиток підприємств вугільної промисловості, нестабільність забезпечення потреб економіки у вугіллі, відсутність державних соціальних гарантій для шахтарів, що може призвести до виникнення складних соціальних і екологічних проблем у вугледобувних регіонах.

Другий – розвиток підприємств вугільної промисловості переважно за рахунок коштів державного бюджету, в тому числі на часткове покриття витрат із собівартості готової товарної продукції без поетапного зменшення обсягів підтримки.

При цьому держава використовує методи впливу на розвиток вугільної промисловості шляхом визначення обсягів видобутку вугілля, регулювання тарифів на вугільну продукцію й електроенергію тощо.

Негативною стороною даного варіанта є значні витрати з державного бюджету на підтримку підприємств вугільної промис-

ловості, що без реформування галузі призведе до її подальшого занепаду.

Третій, оптимальний варіант – полягає у проведенні ефективної реструктуризації вугільної галузі, збільшенні обсягів видобутку вугілля шляхом оптимізації державної підтримки, забезпеченні самоокупності видобутку вугілля і поетапному скороченні до 2020 року державної підтримки до мінімального обсягу. При цьому вже у другому півріччі 2016 року планується переведення підприємств вугільної галузі на бездотаційний і самоокупний режим і, відповідно, скасування державної підтримки на собівартість вугільної продукції.

Передбачається, що після 2020 року діючі підприємства вугільної галузі повністю функціонуватимуть у рамках ринкових відносин, а держава не буде регулювати та дотувати їх діяльність. Реформування галузі створить базу для залучення приватних інвестицій у її розвиток і дозволить зберегти роль вугільної промисловості у забезпеченні енергетичної безпеки держави.

Основним ризиком у застосуванні такого підходу є короткочасне використання запланованих фінансових ресурсів для вугільного сектора економіки на державну підтримку вугледобувних підприємств за рахунок коштів державного бюджету. Тому для забезпечення стимулюючої дії державної підтримки при переведенні галузі на бездотаційний і самоокупний режим діяльності необхідна розробка нових підходів до оптимізації державної підтримки.

При проведенні реструктуризації вугільної галузі й оптимізації роботи державних підприємств пропонується:

– 24 перспективні шахти, в тому числі шахта-новобудова №10 «Нововолинська», які мають понад 1,0 млрд т промислових запасів вугілля і можливість в найкоротші терміни виходу на беззбиткову роботу, перевести до складу Державної вугільної компанії (ДВК);

– 5 шахт з низькими техніко-економічними показниками, високим зносом шахтного фонду, потребі у великих обсягах капітальних інвестицій, але значними проми-

словими запасами вугілля передбачаються до консервації в поточному році;

– 6 шахт, які закінчують відпрацювання промислових запасів або не мають можливості виходу на беззбиткову роботу при значних капітальних інвестиціях, передбачаються до ліквідації в поточному 2015 році.

Крім того, передбачається створення в структурі ДВК трьох виробничих дирекцій: Донецької, Луганської та Західно-Української та ліквідація 7 апаратів управління державних підприємств загальною чисельністю 733 чоловік, а також перетворення чотирьох державних підприємств (самостійних шахт) у відокремлені підрозділи ДВК.

На стадії передачі шахт до консервації та ліквідації здійснюється оптимізація підпорядкованості підприємств допоміжного призначення та об'єктів соціальної інфраструктури.

Одночасно створюються умови для максимального використання у виробництві науково-технологічного, ресурсного й інтелектуального потенціалу галузі і для проведення інноваційно-технологічної модернізації підприємств вугільної промисловості шляхом використання новітніх розробок галузевих інститутів. Крім того, Програма містить конкретні заходи з нормативно-правового забезпечення галузі, шляхи технічного переоснащення вугледобувних підприємств для збільшення обсягів вуглевидобутку, вирішення соціальних і екологічних проблем, реструктуризації вугільної промисловості й інші заходи, спрямовані на розв'язання проблемних питань розвитку вугільної промисловості.

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОЇ БАЗИ

Удосконалюється законодавча база для забезпечення подальшого розвитку вугільної галузі, а також розробляються механізми вдосконалення державного субсидування вугледобувних підприємств з урахуванням норм і вимог СОТ та ЄС. Передбачається розробка проектів Законів України:

«Про державну підтримку вугільної промисловості», «Про внесення змін до Податкового кодексу України» та «Про внесення змін до Закону України «Про порядок списання заборгованості вугледобувних та вуглепереробних підприємств, які належать до сфери управління центральних органів виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізацію державної політики у вугільно-промисловому комплексі, що ліквідуються за рішенням Кабінету Міністрів України, перед Державним бюджетом України і місцевими та державними цільовими фондами».

При цьому проект Закону України «Про державну підтримку вугільної промисловості», передбачатиме такі принципи:

– обмеження державної підтримки для модернізації/технічного переоснащення шахт, будівництва нових шахт та шахт, переданих в оренду і концесію;

– фіксацію щорічного загального обсягу державної підтримки вугільної галузі на п'ять років у розмірі, що не перевищує поточний рівень державної підтримки вугільних шахт, які розташовані на контрольованій Україною території, передбачаючи щорічне збільшення (не менше ніж на 20 відсотків) обсягу видатків на охорону праці, захист навколишнього середовища, реструктуризацію вугільної галузі та соціальну підтримку працівників, які вивільняються.

Крім того, буде здійснена підготовка проектів нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для реструктуризації вугільної та торфодобувної промисловості» (щодо включення видатків на консервацію шахт); «Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для часткового покриття витрат вугледобувних підприємств, що включаються до собівартості готової товарної вугільної промисловості» (щодо включення видатків на проведення гірничих виробок), а також щодо ліквідації збиткових вугледобувних підприємств та

реалізації механізму консервації вугільних шахт.

Для забезпечення соціальної підтримки працівників підприємств вугільної промисловості будуть внесені зміни до Плану заходів з реалізації Концепції створення системи соціальної підтримки працівників підприємств вугільної галузі та населення територій, на яких розміщуються вугледобувні та вуглепереробні підприємства, що перебувають у стадії ліквідації (консервації), затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2013 р. № 353-р.

ТЕХНІЧНЕ ПЕРЕОСНАЩЕННЯ ВУГЛЕДОБУВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Протягом 2015 – 2020 рр. буде завершено будівництво та введена в експлуатацію шахта-новобудова № 10 «Нововолинська» з проектною потужністю 900 тис. т вугілля на рік двома чергами по 450 тис. т, друга черга шахти «Південнодонбаська № 3» потужністю 300 тис. т вугілля на рік. Технічне переоснащення передбачається здійснити по 22 вугледобувних підприємствах із загальним обсягом інвестицій 10,2 млрд грн, у тому числі 9,6 млрд грн планується спрямувати на придбання та заміну очисного, прохідницького, транспортного, стаціонарного обладнання на нове високопродуктивне і більш надійне, ресурс якого у 2 – 3 рази перевищує нинішній.

Капітальне будівництво передбачається здійснювати по 7 проектах, направлених на технічне переоснащення. Загальний обсяг інвестицій 636 млн грн. Виконання технічних рішень проектів у повному обсязі дозволить підтримати виробничі потужності на рівні 2700,0 тис. т вугілля на рік та збільшити виробничі потужності на 1200,0 тис. т вугілля на рік.

Програмою передбачається реконструкція 9 вугледобувних підприємств із загальним обсягом капітальних вкладень 4,1 млрд грн, що дозволить підтримати виробничі потужності на рівні 5875,0 тис. т

та збільшити потужності на 2440,0 тис. т вугілля на рік.

Виконання цих заходів дозволить забезпечити у 2020 році видобуток вугілля на рівні 16,8 млн т, що майже вдвічі перевищує обсяги запланованого вуглевидобутку на 2015 рік.

РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ВУГІЛЬНОЇ ТА ТОРФОДОБУВНОЇ ГАЛУЗЕЙ

Разом з розширенням виробництва на діючих шахтах буде здійснена консервація гірничих підприємств, якщо вони мають значні промислові запаси вугілля, але їх виробнича діяльність визначена тимчасово недоцільною, а також планується ліквідація шахт, які відпрацювали запаси вугілля або мають вкрай обмежені виробничі можливості і не мають перспектив ефективного подальшого розвитку навіть із залученням значних інвестицій.

Поділ вугледобувних підприємств на перспективні, потенційно перспективні (що підлягають консервації) та підприємства, що підлягають закриттю, здійснюється на підставі системного комплексного аналізу існуючого та потенційно можливого (після проведення модернізації) стану підприємств, який включає оцінку ресурсного, гірничо-геологічного, виробничо-технологічного, економічного потенціалу підприємств, а також соціальної оцінки результатів реорганізації шахт. Такий підхід дозволяє надати найбільш повну оцінку як існуючого стану підприємств, так і можливостей для їх розвитку.

Для 5-ти потенційно перспективних шахт, сумарні запаси вугілля на яких становлять 151 млн т, але подальша виробнича діяльність яких визначена тимчасово недоцільною, передбачається їх консервація, що являє собою комплекс заходів, спрямованих на довгострокове зберігання основних фондів шахт без здійснення виробничої діяльності з можливістю подальшого відновлення їх функціонування, під час якої забезпечується:

– безпека робіт з утримання шахт у період консервації;

– збереження технологічного обладнання, гірничих виробок, будівель та споруд;

– запобігання небезпечному впливу на суміжні об'єкти, стан довкілля та здоров'я людей.

Для 6-ти шахт, які відпрацьовують свої запаси або будуть віднесені до безнадійно збиткових, передбачається їх ліквідація, під час якої забезпечується:

- впровадження системи соціальної підтримки, а саме:

- погашення заборгованості з виплати працівникам заробітної плати та інших соціальних виплат з відшкодування шкоди, заподіяної здоров'ю під час виконання ними трудових обов'язків;

- допомога по безробіттю протягом одного року на загальних підставах;

- додаткова допомога по безробіттю протягом другого року після скорочення, за рахунок фінансування проєктів ліквідації шахт;

- стимулювання працевлаштування громадян, які недостатньо конкурентоспроможні на ринку праці;

- працевлаштування шляхом компенсації єдиного внеску;

- надання одноразової допомоги по безробіттю для організації підприємницької діяльності;

- професійна підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації;

- створення нових робочих місць для забезпечення зайнятості населення вугледобувних регіонів;

- охорона довкілля та запобігання небезпечному впливу на діючі підприємства, будівлі, споруди, стан довкілля та здоров'я людей в період підготовки шахт до ліквідації.

Завершення робіт з ліквідації 26-ти шахт, в першу чергу раніше розпочатих, здійснення контролю за терміном і виконанням всього обсягу і видів робіт відповідно до проєктів ліквідації шахт.

Регулювання інтенсивності і визначення строків закриття шахт з урахуванням соціальної і містоутворюючої значимості шахт, а також реальності працевлаштування вивільнених працівників; можливостей диверсифікації поставок імпортованих енергоносіїв для забезпечення необхідного рівня енергетичної безпеки держави.

Забезпечення надійної експлуатації 6-ти гірничих підприємств, переведених у водовідливний режим, для запобігання неконтрольованому виходу на поверхню підземних вод, підтопленню діючих суміжних шахт та прилеглих територій.

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕНЕРГОРЕСУРСІВ

Передбачається із залученням приватних інвестицій і власних коштів вугледобувних підприємств реалізація наступних заходів з енерго- і ресурсозбереження:

- збільшення обсягу впровадження альтернативних джерел енергії та вторинних енергетичних ресурсів шляхом використання геотермальної енергії шахтних вод; теплового потенціалу шахтного повітря, териконів тощо;

- реалізація пілотних проєктів заміщення природного газу українським вугіллям та використання метано-вугільних родовищ з видобутком метану в промислових цілях;

- розробка технологічних рішень для комплексного використання вугільних родовищ та розробки корисних копалин, що містяться у породних відвалах шахт та збагачувальних фабрик;

- придбання і впровадження систем диференційованого обліку витрат електроенергії, електрообладнання для стаціонарних установок з напругою 10 кВ замість 6 кВ;

- впровадження водовугільного палива замість природного газу і мазуту;

- щорічне розроблення програми підвищення енергоефективності державних підприємств вугільної галузі з забезпечен-

ням зменшення енергоємності видобутку 1 т вугілля не менше 1,0 – 2,0%;

- створення дієвого механізму контролю за дотриманням норм питомих витрат електричної енергії на видобуток вугілля шляхом придбання і впровадження на шахтах автоматизованих систем комерційного обліку електричної енергії;

- модернізація шахтних систем теплопостачання з метою зменшення споживання теплової енергії та вугілля для її виробництва;

- проведення енергоаудиту із залученням спеціалізованих організацій.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВУГІЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Інноваційний розвиток вугільної галузі буде здійснюватися шляхом:

- відновлення матеріально-технічної бази галузевої науки та комплексної системи науково-технічного забезпечення розвитку вугільної промисловості на території, підконтрольній Уряду України, на основі впровадження виключно прогресивних технологій, високопродуктивного й енергоефективного обладнання всього ланцюга виробничих процесів: від управління гірським масивом до перетворення вугілля, у тому числі, із нетрадиційних засобів використання;

- створення інституту з питань охорони праці у вугільній промисловості;

- створення на базі інституту УкрНДІ-проект відділу з наукового супроводження всіх технологічних процесів вуглевидобутку із залученням фахівців інститутів, у тому числі НАН України, що знаходяться на території, підконтрольній Уряду України;

- впровадження порядку фінансування наукових розробок галузевих інститутів за умови виконання робіт за бюджетні кошти на рівні не більше 50% із поступовим зменшенням бюджетного фінансування;

- опрацювання заходів щодо відновлення галузевого інноваційного фонду вугледобувних підприємств незалежно від форми

власності для вирішення загальногалузевих науково-технічних проблем галузі;

- підготовки пропозицій щодо удосконалення нормативно-правового забезпечення функціонування галузевих інститутів, у тому числі підготовки пропозицій щодо законодавчого врегулювання проблемних питань, пов'язаних з виплатами наукових пенсій;

- підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації шляхом залучення молодих висококваліфікованих працівників до вирішення науково-технічних проблем вугільної промисловості.

ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ ВУГІЛЬНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Для покращення якості вугільної продукції буде здійснено комплекс заходів, які включають:

- впровадження механізованої породо-виборки та комплексу вибіркового дроблення;

- створення безводної технології вилучення пальної маси з рядового вугілля та відвальних порід;

- будівництво установок сухого збагачення та перероблення вугілля;

- покращення якості продуктів збагачення, зниження втрат вугілля з відходами вугільної промисловості;

- розроблення нового обладнання для механізованого опробування та технічного контролю процесів вуглезбагачення для забезпечення випуску якісної товарної продукції відповідно до вимог нормативної документації;

- розроблення технічного регламенту на вугілля та продукти його переробки у зв'язку з набуттям членства у Світовій організації торгівлі та на виконання положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським союзом;

- перегляд чинних в Україні міждержавних стандартів (ГОСТ), розроблених до 1992 року, що закріплені за вугільною галуззю, та приведення їх у відповідність до Угоди про технічні бар'єри у торгівлі СOT;

– перегляд нормативних документів (ДСТУ, ГОСТ), що визначають якість вугільної продукції, з метою приведення національної системи стандартизації до міжнародних та європейських норм і правил згідно Закону України «Про стандартизацію» від 05.06.2014 р. № 1315-VII;

– розроблення програми комплексної механізації з відбору та підготовки проб до лабораторних випробувань по кожному підприємству;

– проведення робіт з атестації обладнання з відбору та підготовки проб, яке об'єднано у комплекси (пробовідбірник, транспортні тракти та пробообробні машини);

– проведення атестації відділів технічного контролю вугледобувних та вуглепереробних підприємств;

– збереження та розширення ресурсів вугільної продукції.

ПІДВИЩЕННЯ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ВУГІЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

У 2016 – 2020 рр. планується послідовна реалізація наступних заходів підвищення рівня охорони праці та промислової безпеки, а саме:

– удосконалення системи управління охороною та безпекою праці;

– забезпечення безпеки технологічних процесів;

– удосконалення системи вентиляції та дегазації шахт, запобігання вибухам газу та пилу;

– запобігання виникненню газодинамічних явищ;

– забезпечення безпеки роботи машин, обладнання і технологічних комплексів;

– посилення протипожежного захисту вугільних шахт;

– впровадження засобів протиаварійного захисту, створення системи комплексної безпеки та диспетчеризації шахт, наукового та технічного забезпечення виконання профілактичних та аварійно-рятувальних робіт;

– поліпшення умов праці та стану здо-

ров'я шахтарів.

Витрати, пов'язані з реалізацією вищезазначених заходів, планується здійснювати за рахунок коштів державного бюджету, власних коштів вугледобувних підприємств, інших не заборонених законодавством джерел.

На виконання заходів з підвищення рівня охорони праці та промислової безпеки протягом 2015 – 2020 рр. планується використання коштів із різних джерел надходження у сумі 1377,1 млн грн, з яких:

– від реалізації вугільної продукції кошти у сумі 1224,1 млн грн;

– з державного бюджету кошти у сумі 143 млн грн (протягом 2015 – 2016 рр.).

Завдяки реалізації запропонованих заходів, спрямованих на підвищення рівня охорони праці та промислової безпеки працівники вугільних шахт будуть забезпечуватись засобами колективного й індивідуального захисту, що поліпшить умови праці гірників і вплине на зменшення кількості випадків загального та смертельного травматизму, аварій і профзахворювань.

ВИРІШЕННЯ ЕКОЛОГО-ГІДРОГЕОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ ВУГЛЕДОБУВНИХ РЕГІОНІВ

Заходи з вирішення еколого-гідрогеологічних проблем вугледобувних регіонів включають:

– визначення першочергового переліку робіт з охорони навколишнього природного середовища, спрямованих на покращення екологічної ситуації в регіонах, на території яких розміщуються вугледобувні та вуглепереробні підприємства, що перебувають у стадії ліквідації (консервації), і забезпечення їх виконання;

– усунення негативних наслідків діяльності вугледобувних підприємств, розроблення пілотних проектів захисту територій, що зазнали впливу гірничих робіт діючих та закритих шахт з метою покращення життєдіяльності зазначених територій;

– розроблення інженерних схем захисту територій від підтоплення у Львівсько-

Волинському вугільних басейнах;

- запобігання скидам неочищених шахтних і кар’єрних вод у поверхневі водоймища;

- розроблення технології переробки та закладки гірничої маси породних відвалів у відпрацьований простір вугледобувних підприємств, які підлягають закриттю, з метою поліпшення екологічної обстановки в густонаселених районах;

- рекультивацію порушених земель – перш за все, териконів та плоских відвалів;

- моніторинг виконання природоохоронних робіт та екологічного стану природного довкілля діючих і ліквідованих вугледобувних підприємств;

- регіональний прогноз розвитку процесів підтоплення земель і затоплення діючих шахт Червоноградського гірничопромислового регіону;

- розроблення нормативних документів з визначення обсягів забруднення речовин, що скидаються у водні об’єкти підприємствами галузі та прогнозування екологічних наслідків ліквідації вугільних підприємств.

ВИРІШЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ВУГІЛЬНИХ РЕГІОНІВ

Вирішення соціальних проблем вугільних регіонів передбачається шляхом послідовної реалізації Концепції створення системи соціальної підтримки працівників підприємств вугільної галузі та населення територій, на яких розміщуються вугледобувні та вуглепереробні підприємства, що перебувають у стадії ліквідації (консервації). Протягом п’яти років планується:

- щорічне збільшення обсягів державної підтримки на захист навколишнього середовища, реструктуризацію вугільної галузі та соціальну підтримку працівників, що вивільнюються;

- поетапне припинення субсидування операційних витрат державних шахт разом з одночасним збільшенням фінансування на працевлаштування та соціальну підтримку працівників;

- затвердження комплексного плану соціального захисту вивільнюваних працівників, який передбачатиме створення нових робочих місць, розвиток соціальної інфраструктури, матеріальне забезпечення тощо з визначенням джерел фінансування цих заходів та його погодження з органами місцевого самоврядування й іншими заінтересованими органами.

Одночасно будуть здійснені заходи з передачі у комунальну власність об’єктів соціальної інфраструктури, які перебувають на балансах вугледобувних підприємств, результатом реалізації яких буде зменшення збитків державних вугледобувних підприємств від утримання цих об’єктів, і як наслідок, підвищення їх інвестиційної привабливості.

Протягом 2015 – 2016 рр. вугледобувні підприємства планують передати до комунальної власності 47 об’єктів соціальної інфраструктури: 32 – у 2015 році і 15 – у 2016 році.

За прогнозними підрахунками потреба у коштах на заходи з передачі цих об’єктів з державної у комунальну власність становитиме 135,2 млн грн., з них у 2015 році – 125,9 млн грн, у 2016 році – 9,3 млн грн.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОГРАМИ

Реалізація завдань і заходів Програми дасть змогу забезпечити:

- реформування державних підприємств вугільної галузі і переведення її на бездотаційний і самоокупний режим діяльності;

- прискорений розвиток вугледобувних підприємств шляхом інтенсивної модернізації, активізації ринкових перетворень в галузі та системного усунення кризових факторів;

- кардинальне підвищення економічної ефективності роботи шахт за рахунок збільшення рівня концентрації гірничих робіт, посилення ринкових стимулів до скорочення витрат виробництва, запровадження ринкових механізмів ціноутворення

ня, покращення якості вугільної продукції тощо;

– реалізацію системних заходів з використання потенціалу державних підприємств вугільної галузі і збільшення обсягів видобутку вугілля до 16,8 млн т;

– зменшення енергоємності видобутку вугілля;

– зменшення втрат паливно-енергетичних ресурсів при видобуванні вугілля;

– мінімізувати витрати валютних ресурсів на імпорт енергоносіїв;

– зменшити негативні екологічні наслідки діяльності і раніше розпочатого закриття і ліквідації вугледобувних підприємств;

– попередити або мінімізувати можливі негативні соціально-економічні та екологічні наслідки ліквідації (консервації) безнадійно збиткових вугледобувних підприємств;

– суттєво зменшити навантаження на державний бюджет.

Економічний ефект Програми визначатиметься за результатами моніторингу реалізації заходів Програми.

Передбачається, що після 2020 року вугільна галузь повністю функціонуватиме в рамках ринкових відносин, а держава не буде регулювати та дотувати діяльність вугільних підприємств. Реформування га-

лузі створить базу для залучення приватних інвестицій у її розвиток, збереження її ролі у забезпеченні енергетичної безпеки держави.

ОБСЯГИ ТА ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ

Джерелами фінансування Програми є кошти державного бюджету, власні кошти підприємств та інші джерела.

Орієнтовний обсяг фінансування Програми на 2015 – 2020 рр. становитиме 27163,1 млн грн, у тому числі з державного бюджету – 11385,5 млн грн (5759,5 млн грн у 2015 році і 2877,1 млн грн у 2016 році). При цьому фінансування видатків на державну підтримку з собівартості, капітального будівництва та технічного переоснащення вугледобувних підприємств здійснюватиметься лише в 2015 і 2016 роках і становитиме відповідно 3827,9 та 2338,0 млн грн. Після 2016 року фінансування зазначених видатків буде припинено.

У подальшому при виході вугледобувних підприємств на беззбиткову роботу державна підтримка буде спрямовуватися на захист навколишнього середовища, реструктуризацію вугільної галузі та соціальну підтримку працівників, які вивільняються.

ПРО АВТОРІВ

*Красник В'ячеслав Григорович – д.т.н., професор,
в.о. генерального директора ДП «НТЦ «Вуглеінновація».*